

Екологізація сільського господарства

Вдовиченко І.І.

Науковий керівник- Сонько С.П. професор, доктор географічних наук, завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності.

Уманський національний університет садівництва

Фундаментальність екологічних відносин призводить до того, що екологізації підлягають не лише пізнавальні процеси, а й різноманітні сфери практичної людської діяльності. Одним з показових проявів таких тенденцій є екологізація сільського господарства.

Мета роботи: оцінка домінантних тенденцій екологізації сільського господарства.

Аграрна справа у визначальних своїх засадах містить суперечливу означеність: з одного боку, вона постає як заперечення природної самодостатності екосистем, а з іншого — як конструювання нових ценозів за законами функціонування біосфери. Тому сільське господарство завжди є діяльністю руйнівною щодо довкілля, і водночас воно є творенням нового довкілля, оскільки має на меті завжди формування нових екосистем. Мова йде, таким чином, про врахування як руйнівних, так і будівних потенцій агрокультури, про поєднання інтересів людини в "дикій" і "штучній" природі.

Домінантні тенденції розвитку сільського господарства в індустріальну добу визначаються наступним:

- переважанню монокультур, що призводить до різкого збіднення видового складу екосистем;
- екосистемною одноманітністю та гомогенністю на величезних площах, що має наслідком бідність самого обширу екосистем на значних територіях;
- різким посиленням розвитку однієї або декількох небагатьох ознак сорту — жирності, білковості, вітамінності та ін., що призводить до дисбалансу в організмі як цілісній системі й неможливості його виживання поза створеними людиною умовами;
- зміною структури, механічного, фізичного та хімічного складу ґрунту, що зумовлює його трансформацію як окремішнього тіла біосфери;
- потужною елімінаційною функцією людини стосовно абсолютної більшості видів в екосистемах за допомогою пестицидів, інсектицидів, фунгіцидів та іншої отрути і, навзаєм, підтримкою одного чи декількох небагатьох видів.

Подібні особливості сільськогосподарської діяльності призводять до втрати ідентичності та витіснення природних екосистем, а також до повсюдної заміни їх штучними ценозами, котрі є менш стійкими та самоорганізованими порівняно з їхніми природними аналогами. Внаслідок цього довкілля людини істотно трансформується, а її харчова база містить усі відбитки досягнутого рівня та способу господарювання, включаючи внесені в ценози мінеральні речовини, отрутохімікати тощо.

Сільське господарство індустріальної доби, на думку деяких західних аналітиків, йдучи шляхом інтенсифікації, спеціалізації та концентрації, спричинило до низки негативних наслідків, серед яких:

- занедбання значних сільськогосподарських регіонів, в котрих інтенсивне використання необхідних засобів і техніки стає не вигідним;
- посилення залежності сільського господарства від промисловості;
- виникнення значних агроекологічних диспропорцій унаслідок споживацького ставлення до земельних ресурсів;
- збідніння фермерів та ін.

Деякі інші проблеми постають перед сільським господарством у країнах з централізованою чи навіть перехідною економікою, зокрема в Україні. Вони визначаються насамперед двома обставинами:

по-перше, відсутністю приватної власності на землю, що призводить до безконтрольності у користуванні нею, а отже, і до суперексплуатації чи руйнування;

по-друге, переважно екстенсивними методами господарювання, що, знову-таки, має своїм наслідком руйнування природних екосистем і занедбання ланів та пасовищ.

Це не означає, що в указаних країнах відсутні ті проблеми, котрі стоять перед аграріями індустріальних країн: вони є, та ще й посилені названими специфічними обставинами. Тому тут, наприклад, звичною була і є оранка ґрунту на крутосхилах, на берегах рік та ярів, що призводить до ерозії ґрунту, втрати гумусу, забруднення водойм. Також показовим є використання токсинів та мінеральних добрив, особливо тих, що не пройшли належної апробації та випробування, і є шкідливими для організму. Заборонений у всьому світі вже понад чверть століття ДДТ систематично і повсюди застосовувався в СРСР, а в Україні використовується і нині.

Екологічні негаразди такого сільського господарства посилюються ще й незадовільним станом економіки країни. Це призводить до використання морально та технічно застарілої техніки, малопродуктивних сортів рослин та порід тварин, шкідливих хімікатів, причому не завжди за їх безпосереднім призначенням. Все це зумовлює як зниження ефективності самого господарювання, так і посилення екологічних проблем.

Екологізація такого сільського господарства має спиратися на адекватне економічне підґрунтя. Початковим кроком має бути переведення його з екстенсивних на інтенсивні рейки, що дасть змогу оптимізувати самі штучні ценози і внаслідок цього вивільнити та рекультивувати не угіддя, занапащені та загублені площі. Подальші кроки мали б здійснюватися на ґрунті реформування форм власності на землю, завдяки чому у неї з'явився б не абстрактний, а конкретний власник, по-справжньому заінтересований в ефективному використанні землі, примноженні її багатства. Зрештою, наступні дії мали б спиратися на ідеологію екологічно-чистого господарювання, збалансованого розвитку штучних та природних ценозів.

Висновок:

Отже, подолання таких негативних тенденцій вбачається у створенні нового типу сільського господарства, здатного ефективно зберігати та використовувати генетичний потенціал, з найменшими витратами підтримувати родючість ґрунтів, зберігати екологічну рівновагу з довкіллям, забезпечувати нормальний кругообіг речовин і максимально використовувати залишки, поліпшувати якість малопродуктивних земель, з участю сільського населення вдосконалювати традиційні системи сільськогосподарського виробництва і збільшувати його обсяг.

Список використаних джерел.

1. Солошенко О. В., Фесенко А. М. Основи екології: Підручник – Харків: Парус, 2008. – 371 с.
2. Крушинський О.П. Екологічні проблеми АПК / О.П. Крушинський //Таврій. наук. вісн. – Херсон, 2004. – Вип. 39, Ч. 2. – С. 351 – 355.
3. Основи наукових досліджень в агрономії: Підручник / В. О. Єщенко, П. Г. Копитко, В. П. Опришко, П. В. Костогриз; За ред. В. О. Єщенка. – К.: Дія, 2005. – 288 с.
4. Лакін Г. Ф. Биометрия. – М.: Высшая школа, 1990. – 344 с.